

Boek over Luther na 20 jaar klaar

Ed Kooijmans en de wereld van Luthers liederen

BARNEVELD - Weliswaar met pauzes, maar Barnevelder Ed Kooijmans (64) werkte liefst twintig jaar aan zijn boek 'De Wittenbergse nachtegaal'. De neerlandicus, die bijna veertig jaar les gaf aan het Van Lodenstein College in Amersfoort, koos als subtitel 'De wereld van Luthers liederen'.

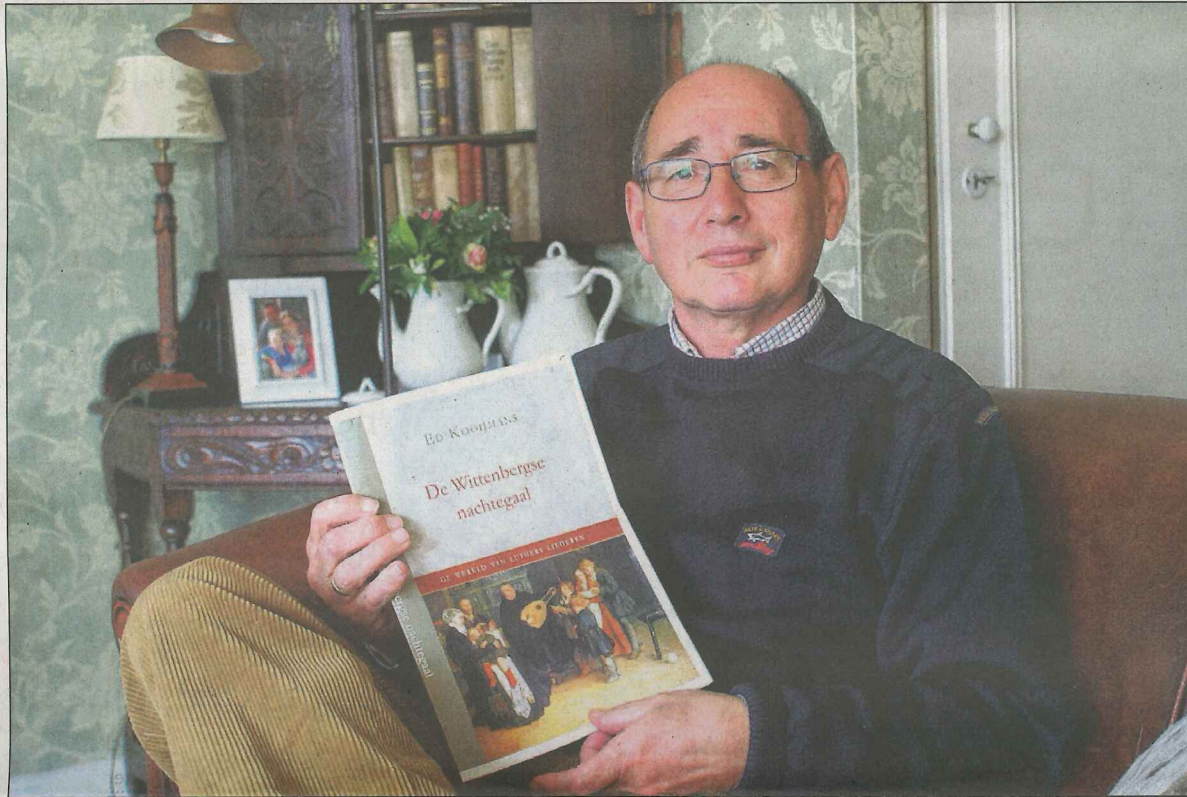
Door Freek Wolff

Alle 36 kerkelijke liederen die de reformator Maarten Luther (1483-1546) heeft geschreven, worden erin beschreven, tegen de musicologische en historische achtergronden van zijn tijd.

„De orgelcultuur sprak me van jongsaf erg aan. Ik ben Nederlands gaan studeren en heb me gefocust op het geestelijk lied. Hoe beïnvloedt de melodie de tekst en andersom? Dat vind ik heel spannend”, verklaart Kooijmans.

De Barnevelder is lid van de Gereformeerde Gemeente in Nederland. „De liederen van Luther en andere gezangen halen daar de liturgie en eredienst niet, maar worden wel in de huiskamers gezongen. In 1991 heb ik een bundel gezangen mee helpen uitgeven onder de titel 'Uit Sions zalen'. Die komen uit de pen van oude dichters als Van Lodenstein.”

Kooijmans wijst op bijbelse gezangen, zoals de lofzang van Simeon en Zacharias. „Letterlijk naar Calvijn geredeneerd zou je er een lans voor kunnen breken om dus ook bijbelse gezangen te zingen. Er zijn kerken van reformatorische signatuur die daar een begin mee maken, zoals in de Hervormde bondsgemeentes en de Christelijke Gereformeerde Kerken.” Toch is het nadrukkelijk niet de bedoeling van de Barnevelder om zich daar sterk voor te maken. „Dit is meer geboren uit liefde-berij.”

Barnevelder Ed Kooijmans. „Ik ontdekte verrassende dingen.”

Bach heeft bijna alle 36 liederen van Luther getoonzet in een cantate of orgelkoraal. „Ga je op orgelles, dan krijg je al snel een orgelfantasie als 'Ein feste Burch ist unser Gott' en kom je automatisch uit bij Luther.” Zelf is Kooijmans ruim twaalf jaar dirigent geweest van het koor Cantilene. „Dan zongen we ook veel bewerkingen van Luthers liederen. Dit prikkelde mijn nieuwsgierigheid voor wat er achter zou steken.”

De auteur ging systematisch te werk door vragen te stellen. Zo kwam hij uit bij de betekenissen voor avondmaal, Pinksteren en Pasen. Bovendien vroeg hij zich af wat voor sporen de liederen hadden nagelaten in de Reformatie. „Ik ontdekte verrassende dingen. Vijf jaar na het schrijven van psalm 12 in 1529 wordt dit hét lied waardoor de stad Lübeck overgegaan is tot de Reformatie. Als de priester dan over het vagevuur be-

gon, ging een groep demonstratief dat lied zingen. Maar er zijn ook afschuwelijke dingen gebeurd bij de godsdienstoorlog. Zo stuurde een raad van de stad Leipzig alle schoolkinderen naar de vijandelijke legers toe met Luthers lied in de mond 'Erhalt uns Herr bei deinem Wort'. Het resultaat was dat die kinderen neergesabeld werden.” Luther maakte volgens Kooijmans een persoonlijke worsteling mee met de vraag: hoe vind ik een genadig God? „In het klooster liep hij daar helemaal mee vast, totdat hij licht kreeg over Gods genade in Christus. Dat die om niet wordt geschenken. Dan is er geen verschil tussen Luther en de gereformeerde gezindte als het gaat over zonde, genade, geloof en barmhartigheid.”

Kooijmans vindt het mooi om te zien hoe Luther zich boven zijn angst kon uitzingen. „Door letterlijk de toevlucht tot Jezus te ne-

men. Hij was ontzettend authentiek, pregnant en heel persoonlijk.”

De auteur vindt de ontvangst van zijn boek in Lutherse kring hartverwarmend. „En dat terwijl die toch als behoorlijk vrijzinnig te boek staat. Rond de persoon van Luther kunnen uitersten elkaar blijkbaar gemakkelijk vinden. Dat is heel verrassend en persoonlijk erg aangenaam. Er ontstond iets van herkenning. Luther wenste de kerk voort te zetten met perspectief. Hij opent vensters die bij ons nog weleens gesloten zijn, of waar de luikjes nauwelijks van open staan. Het kan verrijkend zijn voor onze traditie. Het besef dat je in een wereldwijde kerk staat.”

Vrijdag 24 oktober is de presentatie van het 381 pagina's tellende boek 'De Wittenbergse nachtegaal' in de Koepelkerk in Renswoude, met onder meer een lezing van ds. Hans Mudde.